

КАЛЕЙДОСКОП

- Ю.ПЕТРОЧЕНКО ПРИЗНАЧЕНИЙ ГОЛОВОЮ ДЕРЖСЛУЖБИ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ 2
- ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ПРИЗНАЧИВ В.ХОРОШКОВСЬКОГО ГОЛОВОЮ МІЖВІДОМЧОЇ КОМІСІЇ З ПОЛІТИКИ ВТС І ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ 2
- ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР ООН ВВАЖАЄ ЗА НЕОБХІДНЕ ВСТАНОВЛЕННЯ СУВОРОГО КОНТРОЛЮ ЗА ОБОРОТОМ ЗБРОЇ 3
- ФОРМУВАННЯ ЧІТКОЇ СИСТЕМИ ВТС БУДЕ СПРИЯТИ ВСТАНОВЛЕННЮ ЕФЕКТИВНОГО ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ НАД ЕКСПОРТОМ ОЗБРОЄНЬ В УКРАЇНІ - ЦДАКР 3
- У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ МОЖЕ БУТИ СТВОРЕНО ПІДКОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ 4
- ДЕРЖЕКСПОРТКОНТРОЛЬ РОЗРОБИВ ПРОЕКТ ПОСТАНОВИ КАБМІНУ, ЯКОЮ ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ АВТОМАТИЧНО ПРОДОВЖУВАТИ ТЕРМІН ДІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ СПЕЦЕКСПОРТЕРІВ 4
- У ФРАНЦІЇ РОЗПОЧАВСЯ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД СПРАВИ ПРО НЕЗАКОННЕ ПОСТАЧАННЯ ЗБРОЇ ДО АНГОЛИ 5
- У США ВИЯВЛЕНІ ФАКТИ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНУ «ПРО КОНТРОЛЬ НАД ЕКСПОРТОМ ОЗБРОЄНЬ» 5
- АМЕРИКАНСЬКА КОРПОРАЦІЯ ІТТ ОБВИНУВАЧУЄТЬСЯ В ПОРУШЕННІ ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ЕКСПОРТУ ОЗБРОЄНЬ 6

ПРАКТИКА

- **Сфера експортного контролю вже не є "terra incognita" для громадськості**
Прес-конференція першого заступника голови Державної служби експортного контролю України Гришуткіна О.М. 7

СИТУАЦІЯ

- Олексій Полтораков
Демократизація сектору експортного контролю 17

ТОЧКА ЗОРУ

- Людмила Чечеюк
Консультації з громадськістю - практичний аспект 19

КОНЦЕПТУАЛЬНО

- **Система ВТС як дзеркало експортного контролю** 21

ДОСВІД

- **Європейський Кодекс поведінки в експортному контролі** 22

ОФІЦІЙНО

- **Підсумки діяльності Державної служби експортного контролю України за 2006 рік** 25

ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК

- **Запитуйте-відповідаємо** 29

Вісник Експортного Контролю України

Журнал Науково-Технічного центру експорту та імпорту спеціальних технологій, техніки та матеріалів та Центру Досліджень Армії, Конверсії та Роззброєння
Керівник проекту – **Олександр Сівер**, співкерівники проекту – **Валентин Бадрак, Сергій Згурець**,
Головний редактор – **Михайло Самусь**.

Дизайн-проект – Марк Канарский, Defense Express Design

Журнал розповсюджується безкоштовно серед організацій та установ, що професійно займаються проблематикою експортного контролю. При використанні матеріалів посилання на «Вісник Експортного Контролю» обов'язкове. За дозволом на цитування та передрук матеріалів звертатися до редакції. Погляди та думки авторів можуть не співпадати з точкою зору редакції або спонсора. Видання здійснюється за фінансовою підтримкою Державного департаменту США за Програмою допомоги в галузі експортного контролю та прикордонної безпеки (EXBS) та відділу з питань політики експортного контролю та співробітництва при Національній адміністрації ядерної безпеки Міністерства енергетики США. Виходить 4 рази на рік. Видається українською та англійською мовами. Наклад 400 примірників.

Адреса редакції: 04080, м. Київ, вул. Фрунзе 19-21, Тел.(38 044) 462-55-55, Факс (38 044) 463-71-47
e-mail: vestnik@ntc.kiev.ua web -сторінка: www.ntc.kiev.ua, www.defense-ua.com

Ю.ПЕТРОЧЕНКО ПРИЗНАЧЕНИЙ ГОЛОВОЮ ДЕРЖСЛУЖБИ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ

Юрій Петроченко призначений головою Державної служби експортного контролю України. Відповідна постанова Кабінету Міністрів України №320 була підписана 1 березня 2007 р., повідомили в Держекспортконтролі.

Як раніше повідомляв Defense Express, 15 березня 2007 р. Ю.Петроченко Указом Президента України №209/2007 був звільнений з посади заступника секретаря Ради національної безпеки й оборони України з питань державної безпеки. До останнього призначення Ю.Петроченко займав посади заступника секретаря РНБО з питань державної безпеки, керівника апарату РНБО. ■

(За матеріалами Defense Express)

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ПРИЗНАЧИВ В.ХОРОШКОВСЬКОГО ГОЛОВОЮ МІЖВІДОМЧОЇ КОМІСІЇ З ПОЛІТИКИ ВТС І ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ

Президент України призначив Валерія Хорошковського головою Міжвідомчої комісії з політики військово-технічного співробітництва й експортного контролю. Про це говориться в Указі Президента №180/2007 від 5 березня 2007 р.

Також, указом ліквідується Комітет з політики військово-технічного співробітництва й експортного контролю і створюється Міжвідомча комісія з політики військово-технічного співробітництва й експортного контролю.

Відповідно до Указу, до складу Міжвідомчої комісії ввійшли:

Хорошковський Валерій Іванович - перший заступник секретаря РНБО України, голова комісії;

Богуслаєв В'ячеслав Олександрович - заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки й оборони (за згодою);

Бондарчук Сергій Васильович - генеральний директор Державної компанії з експорту й імпорту продукції і послуг військового і спеціального призначення;

Веселовський Андрій Іванович - заступник міністра закордонних справ України;

Галака Олександр Іванович - начальник Головного управління розвідки Міністерства оборони України;

Гришуткін Олександр Миколайович - перший заступник голови Державної служби експортного контролю України;

Комаров Валерій Георгійович - перший заступник генерального директора Національного космічного агентства України;

Москаль Геннадій Геннадійович - заступник голови Служби безпеки України;

Мяковський Анатолій Іванович - заступник міністра фінансів України;

Павленко Володимир Петрович - перший заступник міністра Кабінету Міністрів України;

Пшеничний Андрій Михайлович - перший заступник голови Служби зовнішньої розвідки України;

Рижов Володимир Леонідович - перший заступник міністра промислової політики України, заступник голови комісії;

Романюк Сергій Андрійович - перший заступник міністра економіки України;

Терещенко Володимир Іванович - заступник міністра оборони України;

Хімченко Сергій Миколайович - керівник Департаменту з питань військової безпеки апарату РНБО України, секретар комісії;

Черкаський Руслан Анатолійович - перший заступник голови Державної митної служби України;

Юрса Михайло Якович - керівник Головної служби політики безпеки й оборони Секретаріату Президента України.

Як раніше повідомляв Defense Express, рішення про створення Міжвідомчої комісії з політики військово-технічного співробітництва й експортного контролю, як робочого органу при Раді національної безпеки й оборони, було прийнято РНБО 17 листопада 2006 р. 28 грудня 2006 р. Указом Президента України №1149/2006 це рішення було введено в дію. ■

(За матеріалами Defense Express)

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР ООН ВВАЖАЄ ЗА НЕОБХІДНЕ ВСТАНОВЛЕННЯ СУВОРОГО КОНТРОЛЮ ЗА ОБОРОТОМ ЗБРОЇ

Скочування назад в галузі роззброєння, яке відчувається в останній час стало уже нормою, а не виключенням. Таку думку висловив Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун виступаючи 9 квітня в штаб-квартирі ООН на відкритті щорічної сесії Комісії ООН з роззброєння, повідомляє Центр новин ООН. Пан Гі Мун заявив, що це є неприйнятним і запропонував переглянути основу режиму міжнародної безпеки.

"Цей перегляд повинен бути всеохоплюючим і спрямованим на зміцнення існуючих договорів з роззброєння і нерозповсюдження. У сучасному світі тільки колективний і багатобічний підхід може привести до ефективного запобігання поширення зброї масового ураження і встановленню контролю за потоками звичайних озброєнь", - відзначив Пан Гі Мун.

Він підкреслив, що перегляд міжнародного порядку денного в галузі роззброєння і зміцнення ефективності ООН у цій сфері є його особистим

пріоритетом. Глава ООН уточнив, що у зв'язку з цим він запропонував створити новий офіс з роззброєння, який буде очолюватися Високим представником. Генеральний секретар ООН вважає, що нова структура буде сприяти мобілізації політичної волі, необхідної для виходу з глухого кута, і приведе до активізації дій, як на шляху роззброєння, так і в сфері нерозповсюдження зброї. Пан Гі Мун додав, що необхідно домагатися встановлення суворого контролю за оборотом зброї, але при цьому пам'ятати про легітимне право всіх держав світу на самооборону. ■

(Центр новин ООН)

ФОРМУВАННЯ ЧІТКОЇ СИСТЕМИ ВТС БУДЕ СПРИЯТИ ВСТАНОВЛЕННЮ ЕФЕКТИВНОГО ПАРЛА- МЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ НАД ЕКСПОРТОМ ОЗБРОЄНЬ В УКРАЇНІ - ЦДАКР

Формування чіткої системи військово-технічного співробітництва буде сприяти встановленню ефективного парламентського контролю в Україні над сферою експортного контролю. Про це заявив 12 березня експерт Центру досліджень армії, конверсії і роззброювання Михайло Самусь у ході міжнародного круглого столу, присвяченого удосконаленню парламентського контролю над експортом озброєнь в Україні, передає кореспондент Defense Express.

За його словами, саме правовий вакуум у сфері ВТС на тлі переходу від президентської системи державного управління до парламентської ускладнює участь Верховної Ради України в процесі контролю над експортом озброєнь.

"В умовах парламентської республіки уряд несе основну відповідальність за реалізацію як військово-технічного співробітництва, так і за контроль над експортом озброєнь. То-

му, повинна бути сформована чітка вертикаль виконавчої влади в цій сфері", - зокрема сказав експерт. При цьому, він підкреслив, що рішення цієї проблеми може сприяти прийняття закону про ВТС, у якому повинні бути прописані функції всіх галузей влади й окремих суб'єктів ВТС. "Прийняття такого закону зможе зняти політичну напругу в цій важливій для національної безпеки сфері і створити умови для ефективного демократичного, і в тому числі, парламентського контролю над експортом озброєнь", - вважає експерт.

Міжнародний круглий стіл був організований британською неурядовою організацією Saferworld за підтримкою Посольства Великобританії в Україні і при участі українських неурядових організацій - Міжнародного центру перспективних досліджень, Центру досліджень армії, конверсії і роззброювання і Науково-технічного центру експорту й імпорту спеціальних технологій, техніки і матеріалів за підсумками візиту представників Верховної Ради України й українських неурядових організацій до Великобританії з метою ознайомлення з досвідом британського парламенту в сфері контролю над експортом озброєнь. ■

(За матеріалами Defense Express)

У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ МОЖЕ БУТИ СТВОРЕНО ПІДКОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ

У Верховній Раді України може бути створено підкомітет з питань експортного контролю у складі Комітету з питань національної безпеки і оборони. Про це заявив 12 березня голова підкомітету з питань правового забезпечення основ державної безпеки Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки й оборони

Олександр Скибінецький у ході міжнародного круглого столу, присвяченого удосконаленню парламентського контролю над експортом озброєнь в Україні. За словами О.Скибінецького, вивчення закордонного досвіду, зокрема британського, у цій сфері показує, що парламент може виконувати три основні функції: законодавчу, контрольну і дорадчу. "Поки Верховна Рада виконувала законодавчу і до деякої міри контрольну функцію. Ми будемо прагнути до повного залучення українського парламенту до процесу контролю над експортом озброєнь", - підкреслив А.Скибінецький. ■

(За матеріалами Defense Express)

ДЕРЖЕКСПОРТКОНТРОЛЬ РОЗРОБИВ ПРОЕКТ ПОСТА- НОВИ КАБМІНУ, ЯКОЮ ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ АВТОМА- ТИЧНО ПРОДОВЖУВАТИ ТЕРМІН ДІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ СПЕЦЕКСПОРТЕРІВ

Державною службою експортного контролю України розроблено проект постанови Кабінету Міністрів, якою передбачається автоматично продовжувати термін дії повноважень спецекспортерів. Про це Defense Express повідомили в Держекспортконтролі.

Зокрема, проектом постанови передбачається, що термін дії повноважень суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на право здійснення міжнародних передач товарів військового призначення і товарів, які містять військову таємницю, визначається Кабінетом Міністрів України на період до трьох років. Дія цих повноважень щораз автоматично продовжується на певний строк, якщо Держекспортконтроль чи інші органи центральної виконавчої влади не подадуть до Кабінету Міністрів прохання про припинення таких повноважень після закінчення терміну їхніх дій.

Як підкреслили в Держекспортконтролі, проект постанови був розроблений за результатами громадського обговорення цього питання, що є свідченням подальшого розвитку принципів і основ реалізації громадського контролю над сферою військово-технічного співробітництва в Україні. ■

(За матеріалами Defense Express)

У ФРАНЦІЇ РОЗПОЧАВСЯ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД СПРАВИ ПРО НЕЗАКОННЕ ПОСТАЧАННЯ ЗБРОЇ ДО АНГОЛИ

У Франції розпочався судовий розгляд справи про незаконне постачання зброї до Анголи, до якої причетні впливові французькі підприємці, політики і суспільні діячі, повідомляють французькі ЗМІ.

У центрі цієї справи, яка одержала у французькій пресі назву "Анголагейт", знаходиться фігура відомого підприємця П'єра Фалькона, який на початку 1990-х рр. організував постачання до Анголи зброї і військової техніки з країн Східної Європи.

У списку озброєнь, які отримав ангольський режим Жозе Сантуша, фігурують танки, вертольоти, військові кораблі, різні види зброї і боєприпасів. У вартісному вираженні обсяг постачань, відповідно до матеріалів кримінальної справи, склав близько \$800 млн. Оскільки ці постачання здійснювалися без офіційного дозволу з боку французького уряду, проти П.Фалькона в 2001 р. були висунуто обвинувачення в незаконній торгівлі зброєю, фінансових зловживаннях і корупції.

У підготовленому прокуратурою обвинувальному висновку фігурують імена 42 чоловік, проти яких висунуті ті чи інші обвинувачення. Серед них - колишній міністр Шарль Паскуа, син ко-

лишнього президента Франсуа Міттерана - Жан-Крістоф Міттеран, колишній радник Міттерана Жак Атталі, відомий письменник Поль-Лу Суліцер. ■

(За матеріалами Defense Express)

У США ВИЯВЛЕНІ ФАКТИ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНУ "ПРО КОНТРОЛЬ НАД ЕКСПОРТОМ ОЗБРОЄНЬ"

Двоє жителів американського штату Південна Кароліна обвинувачені в передачі уряду Індії секретних технологій без спеціального дозволу уряду США. Про це говориться в офіційному повідомленні ФБР, опублікованому 4 квітня. 46-літній Партасараті Сударшан (Parthasarathy Sudarshan) і 36-літня Каламутілі Гопал (Mythili Gopal) були заарештовані 23 березня.

"Ці арешти вивели з обігу цілу мережу контрабандистів і продемонстрували, що ми не потерпимо тих, хто поширює військові технології, хто незаконно передає збройові технології в галузі літакобудування, ракетних і аерокосмічних систем", - говориться в заяві помічника генерального прокурора з відділення національної безпеки прокуратури Кеннет Вайнштейн (Kenneth Wainstein).

Заарештовані обвинувачуються по 15 пунктам, у тому числі в порушенні закону "Про контроль над експортом озброєнь" і діях як незаконних агентів іноземного уряду. Крім громадян США, у справі як обвинувачувани також фігурують 47-літній Сампат Сандар із Сінгапуру і Прасад з Бангалора (Індія).

У випадку визнання судом провини обвинувачуваних Сударшану грозить до 10 років в'язниці, Гопал - 6 з половиною років, Прасаду і Сундару - до 8 років позбавлення волі. За словами помічника керівника з запобігання незаконного експорту в міністерстві торгівлі США Дарріл Джексон (Darryl

Jackson), обвинувачувані намагалися через треті країни передати в Індію компоненти для космічних ракет-носіїв і програм балістичних ракет.

"У період з 2002 по 2006 рр. обвинувачувані одержали в США для космічного Центру Вікрам Сарабхай (Vikram Sarabhai Space Centre - VSSC) і фірми Бхарат дайнэмікс (Bharat Dynamics, Ltd) компоненти, які можна використовувати в ракетній галузі.

Крім цього, обвинувачувані одержали у своє розпорядження процесори для новітніх індійських винищувачів Tejas, що ще знаходяться в стадії розробки. Процесори призначалися для навігаційних систем і систем наведення. Такі процесори є виробами оборонного призначення і не підлягають експорту зі США без ліцензії Держдепартаменту.

Слідство в має у своєму розпорядженні, принаймні, два факти вивозу таких процесорів у 2004 і 2006 рр. Загалом було вивезено близько 500 мікропроцесорів. ■

(За матеріалами Defense Express)

АМЕРИКАНСЬКА КОРПОРАЦІЯ ІТТ ОБВИНУВАЧУЄТЬСЯ В ПОРУШЕННІ ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ЕКСПОРТУ ОЗБРОЄНЬ

Корпорація ІТТ була викрита в незаконній передачі технологічної інформації за кордон. Про це, з посиланням на федеральну прокуратуру

повідомляє CNNMoney.com. За інформацією прокуратури, корпорація ІТТ обвинувачується в протизаконній передачі в Китай, Сінгапур і Великобританію технологій виробництва приладів нічного бачення, що поставляються в збройні сили США. Керівництво компанії визнало обвинувачення і погодилося виплатити штрафи в розмірі \$100 млн.

Прокурор Джон Браунлі заявив, що американські солдати є "головними жертвами злочинів ІТТ" і підкреслив, що буде домагатися стягнення з компанії \$100 млн штрафу, половина з яких повинна піти на розробку нового покоління приладів нічного бачення для "одержання підтверджень того, що наші солдати мають кращу нічну оптику у світі". Відповідно до досягнутої угоди, у найближчі 5 років ІТТ повинна інвестувати \$50 млн у розробки технологій нічного бачення, а уряд буде стежити за дотриманням прав на всі технології, розроблені в рамках цієї угоди. Разом з цим угода дозволяє уряду поділитися цими технологіями з прямими конкурентами ІТТ (компаніями Lockheed Martin і United Technologies).

Розслідування цієї справи почалося 1 серпня 2001 р., коли слідчі міністерства оборони США встановили, що співробітники ІТТ відправляють засекречені військові документи у Великобританію. Надалі з'ясувалося, що компанія порушувала правила експорту з 1980 по 2005 р. У деяких випадках передача засекреченої інформації була зв'язана з тим, що виготовлення комплектуючих за кордоном було значно дешевше. ■

(CNNMoney.com)

Сфера експортного контролю вже не є «terra incognita» для громадськості

Прес-конференція першого заступника голови Державної служби експортного контролю України Гришуткіна О.М. (відбулась 21 лютого 2007 року)

У прес-конференції взяли участь представники Інформаційних агентств "УНІАН", "Укрінформ", "Ітар-Тасс", "Defense Express", журналів "Безпека та нерозповсюдження" і "Вісник експортного контролю" та Науково-технічного центру експорту та імпорту спеціальних технологій, техніки та матеріалів.

Чечеюк Л.В., прес-служба Держекспортконтролю України

Добрий день, шановні колеги!

Ми зібралися сьогодні з метою обговорення основних підсумків діяльності Державної служби експортного контролю України за 2006 рік. Оскільки це наш перший досвід проведення таких заходів, ми запросили представників тих видань, які в достатній мірі володіють питаннями, пов'язаними зі здійсненням державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання.

Ми дуже сподіваємось на Вашу допомогу та подальше співробітництво.

Щодо формату роботи. Ми працюємо 40 хвилин.

Пропонуємо розпочати зі вступного слова Першого заступника Голови Держекспортконтролю України. Треба зазначити, що Олександр Миколайович є одним із засновників системи експортного контролю України, він в цій сфері

вже 12 років, з початку 1994 року. Кандидат технічних та економічних наук, заслужений працівник промисловості України, автор 16 винаходів та понад 40 публікацій. Один зі співавторів Закону України "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання", основного документу в нашій галузі, автор практично усіх нормативно-правових актів у галузі експортного контролю.

Вам слово, Олександр Миколайовичу.

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Є дуже велика кількість публікацій з питань експортного контролю, в яких викладена докладна інформація щодо цілей, завдань та політичних принципів системи експортного контролю, навіть більшість із вас видавала статті з цих питань, тому за браком часу не буду зупинятися на цих питаннях. Пропоную продуктивно попрацювати над питан-

нями. Буду вдячний за чіткі формулювання та дотримання заявленої теми прес-конференції, будь-які ваші пропозиції щодо нашої галузі, а також допомоги у вирішенні деяких питань, що можливо дасть змогу поліпшити існуючу систему експортного контролю.

Під час обговорення ваших питань, я думаю, ми вийдемо і на завдання системи експортного контролю, її цілі, проблеми та методичку їх вирішення.

Самусь М.М., Інформаційне агентство "Defense Express"

Якщо говорити про структуру системи експортного контролю, то вона формувалася все ж таки в умовах президентської республіки, на цей час дійсно посилена роль парламенту. У цьому зв'язку - як Ви бачите роль парламенту у сфері контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання? Чи достатньо зараз здійснюється такий контроль? Які інструменти можуть бути застосовані в такому контролі?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Практично до жодної сфери не можна застосувати вислів "на цей час достатньо". Будь-яка сфера повинна постійно розвиватися, в тому числі і парламентський контроль повинен посилюватися в галузі експортного контролю.

Якщо брати динаміку розвитку цього питання, то треба сказати, що 5 років тому мало хто в парламенті взагалі розумів, що таке система експортного контролю. Завдяки активній діяльності усіх складових цієї системи та, нажаль, і через деякі міжнародні скандали, що час від часу виникали в цій сфері і висвітлювалися у ЗМІ, парламент у притул підійшов до необхідності впровадження безпосереднього контролю у цій сфері.

З 2000 року ми разом з парламентом розпочали опрацювання проекту

Закону України "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання". Треба сказати, що той проект, який спочатку був розроблений Держекспортконтролем, потім ретельно опрацьований Кабінетом Міністрів України, був в результаті дуже суттєво змінений саме парламентом. Таким чином, можна сказати, що контроль за міжнародними передачами контрольованих товарів та організації системи експортного контролю все ж таки є важливим завданням парламенту. Це одна з форм контролю.

Інша форма - відповідне звітування, що здійснюється нами вже три роки, починаючи з 2004 року. Готуємо звіт і в цьому році.

Дієвою формою контролю є також парламентські слухання не тільки з питань експортного контролю, а також з проблем суміжних галузей - оборонно-промислового комплексу, військово-технічного співробітництва тощо.

Є і інші форми, передбачені законодавством України. Парламентський контроль поступово нарощується. Думаю, ми прийдемо до європейської моделі, де парламент відіграє надзвичайно суттєве значення в будь-якій галузі.

Печоріна Н.В., Інформаційне агентство "Укрінформ"

Олександр Миколайовичу, якщо звернутися до практичних питань: у минулому році розглядалося питання про надання повноважень спецекаспорттера ЗМКБ "Прогрес", які результати розгляду цього питання? І в розвиток теми - чи має намір Держекспортконтроль розширити перелік спецекаспорттерів?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Просте питання. Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро "Прогрес" імені академіка О.Г. Івченка вже має повноваження на право

здійснення експорту товарів військового призначення власного виробництва та імпорту товарів військового призначення для потреб виробництва. Отримали вони їх у минулому році. Строк дії повноважень до 1 травня 2008 року.

Щодо розширення переліку спецекекспортерів. Хочу поінформувати вас щодо специфіки діяльності з надання таких повноважень, а саме: розширення чи звуження кола спецекекспортерів не є функцією Держекспортконтролю. Це завдання, яке вирішується виключно Кабінетом Міністрів України. Державна служба експортного контролю здійснює тільки опрацювання заяв, підготовку відповідних документів, міжвідомче узгодження цих питань, з'ясування усіх обставин, що можуть сприяти наданню таких повноважень або унеможливити їх надання. Але, ще раз підкреслюю, прийняття рішення щодо розширення або звуження кола спецекекспортерів це виключно функція Кабінету Міністрів, визначена принаймні у двох законах України.

Печоріна Н.В., Інформаційне агентство "Укрінформ"

Чи опрацьовуються зараз в Держекспортконтролі документи щодо надання повноважень будь-яким підприємствам, що не мають таких повноважень?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

До нас постійно звертаються підприємства і ми систематично відпрацьовуємо питання можливості надання повноважень. Але це зовсім не простий процес. У підготовці прийняття рішення про надання повноважень беруть участь принаймні 10-15 органів виконавчої влади. У постанові Кабінету Міністрів, яка визначає процес надання повноважень, визначено, що уряд звертається до розгляду питання надання повноважень як правило один раз на рік.

На цей час документи трьох - чотирьох підприємств знаходяться на різних стадіях опрацювання (прим. - Казенне підприємство "Харківське конструкторське бюро з машинобудування ім. О.О. Морозова", Державне підприємство "Київський авіаційний завод "АВІАНТ", Холдингова компанія "АвтоКрАЗ").

Дійсно дуже складне питання. З одного боку - надзвичайне розширення кола спецекекспортерів призводить до виникнення конкуренції. Ми це вже проходили. З іншого - надмірне звуження призводить до монополізації.

Цимбалюк Р.В., Інформаційне агентство "УНІАН"

Чи є певні обмеження щодо кількості спецекекспортерів?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Не існує жодних обмежень щодо кількості уповноважених спецекекспортерів. Питання надання повноважень залежить від сфери діяльності підприємства, його функцій, методи організації його діяльності та інших чинників. Показовим є досвід Російської Федерації, яка поступово звужувала коло спецекекспортерів, потім був період розширення переліку уповноважених підприємств. На цей час знову коло підприємств надзвичайно звужено.

Тобто цей процес не має чітких рамок, він буде змінюватись відповідно до вимог сучасності.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

Олександр Миколайовичу, був розроблений проект постанови Кабміну щодо продовження строку дії повноважень, на якій стадії він зараз?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Усі рішення з цього приводу вже прийняті у минулому році. Практично

усім підприємствам продовжено строк дії повноважень на три роки. Зараз ми підготували інший проект. За чисельними пропозиціями підприємств, особливо потужних підприємств, які стабільно працюють на зовнішньоекономічному ринку, мають повноваження та є виробниками продукції; за рекомендаціями відповідного комітету Верховної ради України та на підставі громадського обговорення цього питання, перш за все в рамках Громадської ради при Держекспортконтролі України, ми підготували проект постанови, який за своєю суттю повертає ситуацію до стану десь 5 років тому, коли дія наданих повноважень не була обмежена конкретним строком. Це питання залежало тільки від того, як працює підприємство на зовнішньоекономічному ринку. У разі наявності правопорушень, повноваження могли бути припинені.

Повернення саме до такої системи є логічним і зрозумілим. Скажімо, неможливо проводити якісну довгострокову маркетингову роботу будь-якому підприємству з терміново обмеженими повноваженнями. Під час проведення переговорів, як правило, звертається увага на повноваження підприємства, і якщо планується довготривалий контракт, а строк дії повноважень наближається до кінця, то виникають проблеми з укладенням такого контракту. Це, на жаль, досвід. Досвід, який стверджує, що для того, щоб проводити серйозну маркетингову діяльність, дійсно довгострокове планування треба повернутися до системи безстрокових повноважень.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

На якій стадії зараз цей документ? Він вже переданий на затвердження?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

На цей час він перебуває на міжвідомчому узгодженні. Ми

сподіваємося, що він буде прийнятий позитивно.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

Ну в цьому році реально чекати на вихід цього документу?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Думаю реально.

Печоріна Н.В., Інформаційне агентство "Укрінформ"

Дія цієї постанови розповсюджуватиметься на усіх спецекспортерів?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Постанова визначає принципний порядок надання та дії повноважень. Якщо буде прийнята ця постанова, в подальшому буде прийнята постанова про безстрокові повноваження вже конкретно по кожному спецекспортеру.

Цимбалюк Р.В., Інформаційне агентство "УНІАН"

Олександр Миколайовичу, на Вашу думку, з чим пов'язана велика кількість звинувачень у незаконному експорті товарів військового призначення, що з'являються у ЗМІ?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Я б не став витрачати багато часу на це питання, тому що, перш за все, тут спрацьовує фактор конкуренції на світовому ринку озброєнь, фактор визнання були чи ні наміри таких поставок. Фактичний аналіз показує, що всі звинувачення, що виникали за роки функціонування Державної служби експортного контролю України, були проявом недоброякісної конкуренції. Не

варто уваги. Такі "технології" впливу прописані навіть у навчальних посібниках з маркетингу.

Цимбалюк Р.В., Інформаційне агентство "УНІАН"

Чи можна передбачити чи запобігти виникненню таких звинувачень?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Запобігти неможливо. Передбачити надзвичайно важко. Взагалі, як можна передбачити прояви недоброякісної конкуренції у конкретних випадках? Така конкуренція була і буде завжди. Хтось робить це більш жорстко, хтось в більш м'якій формі, але конкурентна боротьба різними методами є завжди.

Цимбалюк Р.В., Інформаційне агентство "УНІАН"

Переважно це відбувається під час експорту зброї?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Треба зазначити, що це взагалі-то не зовсім тематика експортного контролю, це тематика просто експорту "чутливих" товарів, питань зовнішньоекономічної діяльності в цій сфері.

Кондратов С.І., журнал "Безпека та нерозповсюдження"

Ви неодноразово підкреслювали у свої виступах на конференціях та семінарах, що експортний контроль - це та діяльність, в якій фокусуються як політичні, так і економічні питання. Тому я як представник журналу "Безпека та нерозповсюдження" хотів би задати у зв'язку з цим таке питання. В Україні час від часу та саме нещодавно поновлюється питання створення замкнутого паливного ядерного циклу. Ви знаєте, яке ставлення групи восьми до цього пи-

тання. Як, з Вашої точки зору, це може вплинути на діяльність Групи ядерних постачальників, в тому числі такі висловлювання, така позиція деяких політиків?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Я не хочу коментувати позицію жодного українського політика. Хочу сказати - на прикладі деяких країн цілком можливо спрогнозувати ставлення світової спільноти до питань створення повного паливного циклу та відповідно до розширення кола таких країн. Це розглядається світовою спільнотою, перш за все, не як необхідність, а як можливість створення ядерної зброї. Тому я не думаю, що цей процес може бути простим. Але створення елементів паливного циклу (крім збагачення) цілком можливо, а також не суперечить принципам діяльності в цій сфері.

Цимбалюк Р.В., Інформаційне агентство "УНІАН"

Сьогодні вже ніхто не говорить про збагачення урану...

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Йдеться про замкнутий паливний ядерний цикл. Дійсно, складовою такого комплексу є збагачення урану. Якщо не буде збагачення, то немає проблем. Повний замкнутий ядерний цикл, його створення - це надзвичайно складна проблема. Якщо йдеться про створення певних елементів цього циклу, то це нормально, саме таких елементів як виробництво паливних збірок, чи інших складових до цього паливного циклу. Навіть частково такі виробництва вже є в Україні.

Самусь М.М., Інформаційне агентство "Defense Express"

Ще одне питання. Чи не могли б Ви назвати ті країни, до яких зараз забороне-

но експорт військового товару з України. Повертаючись до теми зі скандалами, може це дасть змогу запобігти їх появі?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Всю цю інформацію Ви можете отримати на сайті Міністерства закордонних справ України. Не можна постачати в ті країни, стосовно яких введене обмеження Радою Безпеки ООН та відповідно до національного законодавства - відповідних постанов Кабінету Міністрів України, які регулюють питання здійснення міжнародних передач товарів до цих країн. Дійсно є такі країни, відносно яких і міжнародна спільнота, і окремі країни проводять свою національну політику, але це не означає, що Україна на підставі цих рекомендаційних обмежень може забороняти експорт. Вона може брати до уваги такі обмеження, але це не є безперечною заборонаю.

Самусь М.М., Інформаційне агентство "Defense Express"

Якщо, наприклад, ЄС вводить ембарго на поставки зброї до Узбекистану, то це не означає для України заборону?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Ніяких зобов'язуючих умов це для України не має, але якщо ми прагнемо добрих стосунків з Європейським Союзом, то ми можливо повинні враховувати думку європейської спільноти. Хочу Вас повернути до термінології Закону України "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання". На першому місці стоїть пріоритетність національних інтересів. Ми повинні робити те, що відповідає нашим національним інтересам.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

Олександр Миколайовичу, чи маєте Ви зараз можливість охарактеризувати за минулий рік, які країни були лідерами із закупівель українських озброєнь, товарів військового призначення?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Держекспортконтроль не має інформації по фактичних передачах. Є інформація виключно по намірах експортувати той чи інший товар. Статистика є відповідна - по намірах здійснювати експорт. Ми надаємо дозвільний документ на здійснення міжнародної передачі у подальшому, а от обсягів фактично здійсненої передачі у нас немає.

Але впевнено можна говорити про тенденцію, вона зберігається вже декілька років, тенденція стабільного нарощування заявленого експорту, підкреслюю - заявленого, а не фактичного експорту товарів цієї чутливої галузі.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

А дані стосовно обсягу заявленого експорту порівняно з 2005 роком?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Не можна апелювати такими цифрами - це призводить до певних непорозумінь. 20-30% підприємств користуються так званими генеральними та відкритими дозвільними документами. В рамках одного такого дозвільного документу, строком дії три роки, підприємство може експортувати необмежену кількість товарів, необмежений такий експорт і з фінансової точки зору, тому ми не можемо з точністю сказати на тисячу гривень або на мільярд гривень здійснено фактичних поставок. Така інформація проходить по відповідних

звітах, наприклад по Мінстату. У зв'язку з цим такої статистики Держекспортконтроль не веде, контроль фінансової діяльності не є нашим завданням.

Самусь М.М., Інформаційне агентство "Defense Express"

Як Ви вважаєте, чи потрібно в загальній системі військово-технічного співробітництва створювати окремі органи виконавчої влади на кшталт Вашої Служби, який би переймався саме питаннями військово-технічного співробітництва, і чи допоможе це вирішенню завдань в галузі експортного контролю?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

За період існування системи експортного контролю в Україні були спроби створювати нові органи влади, реорганізувати існуючі органи... На мій погляд, діюча на цей час система досить ефективно працює. Я не схильний стверджувати, що систему треба залишити без змін, безумовно, модернізацію необхідно здійснювати час від часу.

Але остаточне вирішення питання необхідності створення окремого органу буде здійснено пізніше. На цей час відсутній закон про військово-технічне співробітництво, та й взагалі термін "військово-технічне співробітництво" кожен з нас розуміє по-різному.

Стверджувати саме зараз, що такий орган або структурний підрозділ при якомусь міністерстві потрібен чи не потрібен, надзвичайно складно. Завдання органів виконавчої влади у сфері військово-технічного співробітництва визначені в Указі Президента України "Про розмежування повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері військово-технічного співробітництва з іноземними державами" від 20 березня 2002 року № 276. Принципово на цей час це є основою діяльності в галузі ВТС.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

Під час підготовки Вашою Службою матеріалів, присвячених 100 дням уряду Януковича, було зазначено, що різко активізувалося співробітництво з Російською Федерацією. Прокоментуйте?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Просте використання цифр може іноді призвести до непорозумінь. Ще раз підкреслюю цифри стосуються обсягів заявленого експорту. Так от обсяг заявленого експорту до Росії саме у той період був значно більший, тобто існувала велика кількість намірів експорту. І динаміка таких намірів надзвичайно позитивна, така тенденція зберігається до цього часу.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

Тенденція спостерігається саме після приходу до влади уряду Януковича, або це в цілому по 2006 року?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Ми надавали статистику саме за той період (100 днів) діяльності уряду порівняно з таким же періодом 2005 року. Підкреслюю - це наміри експорту, тобто до нас звернулися експортери, які мали намір отримати відповідні дозвільні документи на здійснення такого експорту.

Кондратов С.І., журнал "Безпека та нерозповсюдження"

Олександр Миколайовичу, я добре знаю, як Ви співпрацюєте з громадськістю та недержавними організаціями. Я вважаю, що це один з ефективних елементів створення системи експортного контролю в нашій країні. У зв'язку з цим хочу запитати, які з форм такої співпраці Ви вважаєте

найбільш перспективними? У підсумковому звіті Ви надали інформацію щодо зв'язків з громадськістю, а які ще форми Ви вважаєте дієвими? Може щось з досвіду іноземних держав...

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Я не думаю, що слід виділяти якусь одну форму співробітництва як з громадськістю так і з недержавними організаціями. Будь-яка форма, що сприяє вдосконаленню процесу контролю за міжнародними передачами та успішної діяльності наших підприємств в цілому варта того, щоб її використовувати та розвивати.

Кондратов С.І., журнал "Безпека та нерозповсюдження"

Тобто методом випробувань?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Та ні. Все те, що є неефективним само собою пропадає.

У зв'язку з цим питанням хочу подякувати Сіверу Олександрові Івановичу, який зі своїм Центром надає допомогу не тільки Держекспортконтролю, а й усім підприємствам. Центр активно популяризує систему експортного контролю, завдяки чому вона перестає бути "terra incognita", стає більш прозорою, чіткою та простою.

Семінари, конференції, навчання, видання роз'яснювальної літератури, громадські опитування... До речі, в цій сфері постає проблема - кого саме опитувати, питання професіоналізму респондентів. Якщо вийти на ринок та здійснити опитування - громадська думка буде одна, під час опитування саме фахівців з цих питань - інша. Але саме залучаючи експертів до цього процесу, можливо отримати реальну статистику з цих чи інших питань.

Проблема є і з навчанням фахівців в галузі експортного контролю. В Україні,

та й не тільки в Україні, фактично жодний ВУЗ не випускає фахівців в цій сфері. А це надзвичайно важливий та специфічний різновид діяльності, що базується на жорстких правилах, дотримання яких потребує спеціальних знань.

Важливим є збереження кадрів, що стабільно працюють в цій сфері. Інколи навіть їм доводиться діяти за аналогією, бо ще далеко не всі випадки прописані в нормативній базі.

Сівер О.І., Науково-технічного центру експорту та імпорту спеціальних технологій, техніки та матеріалів

27 лютого ми запланували проведення семінару з представниками підприємств оборонно-промислового комплексу. Під час підготовки ми запропонували учасникам надати питання, що їх цікавлять, для винесення на розгляд під час семінару. Десять аркушів запитань! Система експортного контролю працює вже практично 13 років, ми працюємо вже 10 років, а питання все не закінчуються. Як, на Ваш погляд, це можна пояснити?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Це свідчить про те, що система жива. Якщо не буде питань, вважайте систему пропала. У будь-якій ефективній системі питання є, були і будуть.

До речі, я вже проаналізував надіслані Вами питання і хочу зауважити, що рівень кваліфікації осіб, що їх задають значно зріс. Мені є з чим порівнювати, я в цій сфері вже понад 12 років. Це хороша тенденція.

Сівер О.І., Науково-технічного центру експорту та імпорту спеціальних технологій, техніки та матеріалів

Які плани у Державної служби експортного контролю щодо гармонізації законодавства в галузі експортного контролю до відповідних стандартів Євро-

пейського Союзу? Чи будуть гармонізуватися списки контрольованих товарів?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Для Держекспортконтролю, фахівців, що працюють зі списками, добре ними володіють не є дуже складним завданням зробити оновлений єдиний список контрольованих товарів, складним завданням є саме перехід на новий рівень розуміння цього процесу.

Для експерта, що працює з ракетною технікою, чітко зрозуміло на сьогодні - відкрив другий додаток до постанови Кабінету Міністрів України № 86, і там міститься перелік таких товарів та відповідні вимоги до його міжнародних передач. Інтеграція усіх додатків цієї постанови, тобто списків товарів різних напрямів в єдиний список стане скоріше моральним ускладненням.

Але переходити до гармонізованих списків все ж такі потрібно, тому що це є складовою завдання з приведення національної нормативно-правової бази у відповідність до гармонізованої системи, прийнятої в Європейському Союзі. Це треба робити, але потрібен час, потрібні фахівці. Навіть простий переклад міжнародних списків контрольованих товарів призводить до виникнення різних підходів. Кожна країна має свій менталітет, свої відтинки термінів. Це технічні тексти, які повинні бути перекладені так, щоб стати зрозумілими фахівцям саме цієї конкретної країни.

Самусь М.М., Інформаційне агентство "Defense Express"

А чи не створить цей перехід на новий список товарів проблем підприємствам?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Дійсно створить. Повинна пройти суттєва перебудова нормативних доку-

ментів. А така перебудова завжди викликає певний стрес у користувачів. Потрібен тривалий час для вивчення, розуміння та оволодіння новою системою.

Навіть США взяло три роки на перехід до гармонізованого списку. Треба перебудувати систему роботи підприємств у певному сенсі, перебудувати автоматизовані системи, задіяні у процесі експортного контролю. Це складне завдання ще й в організаційному плані.

Самусь М.М., Інформаційне агентство "Defense Express"

До речі, щодо організаційних питань. Є вимоги Кодексу Європейського Союзу щодо поведінки у галузі торгівлі зброєю, що стосуються обмежень поставок зброї до регіонів можливих конфліктів...

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Я б не пов'язував питання переходу національної системи експортного контролю на списки контрольованих товарів ЄС з Кодексом поведінки ЄС в галузі торгівлі зброєю. Це зовсім різні документи. Один документ технічного плану, інший - політичного, тому і ставлення до цих документів повинно бути різним.

Самусь М.М., Інформаційне агентство "Defense Express"

Тобто до Кодексу отак різко переходити не варто?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Кодекс не є юридично зобов'язуючим документом, навіть в країнах ЄС. Дотримання його положень - так, але не стовідсоткова юридична обов'язковість.

Як приклад хочу вам запропонувати спробувати скласти алгоритм прийнят-

тя рішення зі врахуванням будь-якого пункту Кодексу. Це дуже складний процес: необхідно вирішити який орган виконавчої влади за що відповідає, яку саме роботу здійснює, за допомогою яких ресурсів та за які кошти тощо.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

8-9 лютого в США відбулися переговори з питань нерозповсюдження, чи могли б ви що-небудь розповісти, прокоментувати?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Це було звичайне засідання робочої групи, на якому обговорювалися загальні питання національних законодавств. Ніяких принципових чи "революційних" питань там не розглядалося.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

Перелічите, будь-ласка, основні причини відмов у наданні дозвільних документів на здійснення транзиту, експорту або імпорту у 2006 році.

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Наведіть хоча б один приклад відмови у транзиті.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

У вашому підсумковому звіті за 2006 рік зазначено, що заяв отримано 490, а дозвільних документів видано - 380.

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Це правда. Але такі відмови пов'язані з тим, що заявником не представлений повний пакет документів, передбачений законодав-

ством. Це не відмови у політичному розумінні цього слова. Особливо часто така ситуація трапляється з недосвідченими експортерами, які подають документи, як то кажуть, "на свій розсуд", а не відповідно до вимог законодавства. Практично це відмова у прийнятті документів через невідповідність вимогам.

Матарикін В.В., Інформаційне агентство "ІТАР-ТАСС"

Якщо можна, в чому ж суть саме експортного контролю у загальному розумінні?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

В Законі України "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання" чітко сказано, метою такого контролю є нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки, обмеження передач звичайних озброєнь, протидія тероризму.

Печоріна Н.В., Інформаційне агентство "Укрінформ"

Які держави по результатах минулого року стали лідерами у закупівлях українських контрольованих товарів?

Гришуткін О.М., перший заступник голови Держекспортконтролю України

Безперечним лідером є Російська Федерація. Поставки в рамках двосторонньої кооперації.

Чечеюк Л.В., прес-служба Держекспортконтролю України

Дякуємо, Олександр Миколайовичу, за змістовні відповіді. Дякуємо і вам, шановні колеги, за запитання. Бажаємо успіху та сподіваємось на подальшу спільну співпрацю. ■

Демократизація сектору експортного контролю

Реформа сектора безпеки та, зокрема, управління сектором безпеки є найважливішими для дотримання і забезпечення прав людини, і цим обумовлюється необхідність громадського контролю над діяльністю агентств і відомств, які забезпечують безпеку.

Для держав перехідного періоду досить часто безпека залишається слабким суспільним оагом, яке повинно бути захищене і забезпечено багатосекторною стратегією, що розробляється і здійснюється загальнонаціональними і місцевими зацікавленими сторонами. В число цих зацікавлених сторін входять як виконавчі, так і законодавчі, судові гілки влади, а також громадянське суспільство. Активна роль парламенту у здійсненні контролю і реформи сектора безпеки гарантує, що такий контроль являється не просто громадянським за своєю природою, але і демократичним за своїми цілями і підходами.

Дослідження показали, що сама проблематика демократичного громадського контролю по-різному розуміється і трактується в різних групах нових незалежних держав, а відповідно, і пріоритети реформування відносин в рамках сектора безпеки різні. Зокрема, в країнах Балтії демократизація силових відносин однозначно розглядається як їх "вестернізація", максимальний відхід від "радянської" моделі і наближення до моделі організації відносин в секторі безпеки в країнах НАТО. В балтійських державах, на відміну, від України чи Росії, мало говорять про специфіку власної моделі таких відносин, не конструюють особливу "балтійську" модель, а вивчають досвід Західної Європи, США, скандинавських країн і адаптують певну помірну модель розвинутих західних країн до власних умов. В той же час ряд но-

вих незалежних держав Центральної Азії та Південного Кавказу здійснюють перебудову сектора безпеки в принципово інших соціально - політичних умовах і в контексті іншої політичної культури. Ці умови не передбачають простого механічного перенесення чи впровадження принципів демократичного громадянського контролю над сферою безпеки, що запозичені із політичної культури розвинутих демократій Європи. Ряд країн СНД (особливо Туркменістан, а у якійсь мірі Узбекистан і Білорусь) відтворюють в сфері силових відносин елементи (чи рудименти) попередньої "радянської" системи. Мова йде про жорсткий ідеологічний контроль над всією інформацією про сферу безпеки, авторитарних методах управління, виведення силових міністерств і суміжних структур з-під суспільної критики чи будь-якого іншого контролю, крім президентського, штучному послабленні парламентів і обмеження їх повноважень.

В українських реаліях у зв'язку з створенням Громадських рад, як інститутів громадянського контролю при органах виконавчої влади, створюється дещо парадоксальна ситуація. Як відомо, інститути громадянського суспільства споконвічно "ростуть знизу вгору" - з локальних суспільних ініціатив до повноцінних структур. Суспільний контроль постільки і суспільний, оскільки не організовується державою, а суспільством (так званим " третім сектором"). В українських реаліях ми маємо зворотну си-

туацію - нібито суспільні ініціативи створюються мало того, що "зверху", так ще і за Указами Президента України. В таких умовах їх незалежність (наріжний камінь інститутів громадянського суспільства) більш чим сумнівна. Це створює дві проблеми. Проблема перша - чи не будуть ці структури контролю окремих органів влади самі підконтрольні владі як такої ? Чи не утвердиться система "контролю за контролем" і не зникне від цього суспільний контроль як такий ? Друга проблема - чи не перетвориться їх діяльність (в тісному тандемі зі контролюючими структурами) в своєрідний "спільник" ? Чи не буде основним принципом їх роботи принцип "не виносити сміття з хатини" і чи не стануть вони в результаті банально "зарапорованими"?

Досвід свідчить, що в українських реаліях роль ЗМІ, як правило, недооцінюється. ЗМІ часто розглядають як прості ретранслятори офіційної інформації, або не більш чим медіатори процесу діалогу влади з суспільством. Однак в сучасному демократичному суспільстві їх роль більш глибока і поважна. Показова в цьому сенсі західна практика "журналістських розслідувань", яка інколи не поступається оперативності розшукової діяльності спецслужб.

Принциповим кроком до встановлення чіткого громадянського контролю над владою являється інформаційна прозорість, відкритість і доступність для громадян органів державної влади і державних структур. В країні не повинно бути ні для кого монополії на інформацію. Інформація повинна бути відкрита для всіх. Для досягнення цих цілей необхідно створити в Інтернеті сайти всіх гілок і рівнів влади. На них повинна розміщуватися інформація про всі аспекти діяльності державних органів і держструктур, про рішення, які вони приймають та виконують. При цьому доступ до розміщених в Інтернеті даних, повинен бути безкоштовним, інформація повинна бути повною, вичерпною і постійно обновлюваною. Тим самим

Інтернет, по суті, може створити принципово нове середовище в взаємовідносинах особистості, суспільства і держави. Але для цього необхідне відповідне правове забезпечення, так як існуюче законодавство не вирішує проблему встановлення інформаційної прозорості ні звичайними методами, ні, тим більше, за допомогою Інтернету. Більше того, значна кількість законів і нормативних актів так чи по-іншому обмежують розповсюдження інформації (особливо тієї, що стосується безпеки). Тобто існуюче законодавство дозволяє державі бути закритою, не обов'язковою і безвідповідальною в наданні інформації. Дійсно, практика показує, що влада надає інформацію на свій розсуд, вибірково, часто немотивовано відмовляє в ній громадянам, які звернулись з запитом. По суті відкритого доступу до інформації щодо діяльності органів влади і держструктур у громадян, як і раніше, немає. Інформаційна закритість органів влади і держструктур робить їх неефективними, громіздкими і безвідповідальними, що сприяє корупції.

Ситуація, коли один із гравців одночасно являється і суддею, разом з тим, об'єктивно провокує виникнення критично налаштованих недержавних, "несистемних", реально громадських контролерів. Виходячи з вищезазначеного, можна зробити, у крайньому разі, два висновки. По-перше, імітація громадського нагляду є складовою процесів, що імітуються. По-друге, наглядачі повинні бути навчені, а недосвідчені повинні бути нейтралізовані. Тоді нагляд буде кваліфікованим і покаже правильний об'єктивний реальний результат. ■

Олексій Полтораков,

Головний консультант відділу регіональної безпеки Національний інститут міжнародної безпеки
(Матеріал з круглого столу: "Роль громадськості в питаннях нерозповсюдження та експортного контролю в Україні", 12 грудня 2006 року)

Консультації з громадськістю – практичний аспект

Впровадження в реальну практику роботи органів виконавчої влади механізмів постійних консультацій з громадськістю - складне і тривале завдання. Його виконання потребує не лише оволодіння їх представниками навичками і технологіями проведення заходів щодо участі громадськості у розробці та прийнятті рішень. Успішною ця робота стане лише тоді, коли постійний діалог стане частиною корпоративної культури як органів державної влади, так і представників громадськості.

Стосовно прозорості нашої діяльності, надання ЗМІ та громадськості базової інформації та аналізу. Діяльність держави в сфері міжнародних передач зброї є сферою дуже "чутливою" та делікатною.

Ми чітко розуміємо, що відсутність прозорості може призвести до серйозних проблем, з якими Україна знайома безпосередньо. Пошук розумного балансу між прозорістю та закритістю і є головною проблемою не тільки Держекспортконтролю України, але й усіх органів влади зі спеціальним статусом. Держекспортконтроль не є засновником або співзасновником будь-яких засобів масової інформації, але наші публікації дедалі частіше з'являються у спеціалізованих виданнях "Вісник експортного контролю", "Безпека та нерозповсюдження", "Укрінформ" тощо. Одним з показників того, що ситуація у прозорості зрушила з місця, є публікація експортної звітності за 2004 - 2005 рр., набору даних, де чітко зазначено, які типи озброєнь були експортовані, в яких обсягах і куди. Ці звіти сьогодні опубліковані та є доступними для широкого загалу на рівні з інформацією, яким чином виконуються норми національного законодавства і міжнародні зобов'язання.

Громадськість залучається сьогодні до розроблення заходів зі вдосконалення експортного контролю.

Інструментами забезпечення доступу громадян до офіційної інформації є організація Інформаційного центру при Держекспортконтролі України; доступ громадян до веб-сайту Служби в мережі Інтернет, створення Громадської приймальні; проведення тематичних "гарячих" телефонних ліній та Інтернет-конференцій.

З метою підвищення обізнаності в галузі експортного контролю спільно з НТЦ організуються та проводяться семінари та конференції. Тільки в цьому роцідесь біля десятка таких заходів.

Ще один важливий елемент - проведення соціальних досліджень. Аналізуючи та відстежуючи кроки нашої діяльності громадськість, громадські утворення забезпечують демократичний контроль над експортом озброєнь, що є важливою і досить делікатною сферою торгівлі. Це було б сприятливим для нас, оскільки укріплює демократію і гарантує відсутність можливості виникнення розриву між політикою (теорією) та практикою. Проте фінансування на проведення таких досліджень на сьогодні відсутнє.

Ще один напрямок індивідуальної співпраці з цільовою аудиторією - організація систем внутрішньофірмового експортного контролю, тобто комплексу заходів інформаційного, правового та організаційного характеру, спрямованих на дотримання підприємством законодавства в галузі експортного контролю.

Ми чітко розуміємо, що відсутність прозорості може призвести до серйозних проблем, з якими Україна знайома безпосередньо. Пошук розумного балансу між прозорістю та закритістю і є головною проблемою не тільки Держекспортконтролю України, але й усіх органів влади зі спеціальним статусом. Держекспортконтроль не є засновником або співзасновником будь-яких засобів масової інформації, але наші публікації дедалі частіше з'являються у спеціалізованих виданнях "Вісник експортного контролю", "Безпека та нерозповсюдження", "Укрінформ" тощо.

Метою створення систем є захист підприємств від можливих порушень чинного законодавства в галузі експортного контролю та пов'язаних з такими порушеннями адміністративних, кримінальних та економічних санкцій, які можуть бути застосовані до підприємства.

На сьогодні 75 підприємств мають атестовану систему внутрішньофірмового експортного контролю, на 40 підприємствах різних регіонів України ми побували, вивчили специфіку, надали усі необхідні роз'яснення, поспілкувалися з робітниками. І ця діяльність, на наш погляд, є дуже важливою та актуальною на сьогодні.

Для того, щоб державна політика знаходила підтримку і розуміння в суспільстві, нам треба плановірно пра-

цювати з громадянами, пояснюючи позицію діяльності системи експортного контролю, роз'яснюючи мотивацію тих чи інших державних кроків в цій галузі. Очевидно, що саме такий підхід треба покласти в основу при реалізації PR - стратегій органу виконавчої влади. Але успішність PR управлінської діяльності великою мірою залежить не лише від того, які відносини запанують між владою і суспільством, якою буде інтенсивність інформаційних приводів для висвітлення діяльності органів виконавчої влади та посадових осіб, а й від того яким буде імідж органів та посадових осіб, що реалізують державно-владні повноваження. Тому серед напрямів PR - діяльності органів виконавчої влади варто особливо звернути увагу на формування позитивного іміджу державного органу, іміджу державного службовця.

І тут постає проблема - підготовка фахівців. держслужбовців - "піарщиків", ми є фахівцями в галузі експортного контролю, бо багато років працюємо в цій сфері, але ми не є висококласними фахівцями з комунікацій. Було б дуже корисно ввести теми побудови комунікацій з громадськістю до навчальних курсів держслужбовців та тренінгових програм.

Ми були б дуже вдячні, і, гадаю, мене б підтримали усі відповідальні в міністерствах за роботу з громадськістю, ЗМІ та PR, за організацію таких курсів - семінарів, за можливість вивчення міжнародного досвіду демократичних держав в цій галузі. І, гадаю, тоді, ми матимемо змогу співпрацювати з журналістами та громадськістю "на рівних". ■

Людмила Чечеюк,
завідуюча сектором

Держекспортконтролю України
(Матеріал з круглого столу: "Роль громадськості в питаннях нерозповсюдження та експортного контролю в Україні", 12 грудня 2006 року)

Система ВТС як дзеркало експортного контролю

На сьогоднішній день, проблема здійснення громадського контролю над експортом зброї залишається досить актуальною. Це пояснюється, з одного боку активним розвитком демократичних традицій в українському суспільстві, а з іншого - переходом від президентської до парламентської форми правління. Саме парламент, який є відповідальним за діяльність уряду виходить на перші ролі у здійсненні контролю за "чутливою" сферою експорту озброєнь. Якщо вже казати відверто - саме парламент, який призначає уряд, повинен поділяти відповідальність (разом з урядом) за здійснення міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання. Слід відзначити, що процес формування механізму парламентського контролю на експорті зброї в Україні розпочався. Наприклад, наразі в Верховній Раді України розглядається питання щодо створення у складі Комітету з питань національної безпеки й оборони підкомітету з експортного контролю.

В той же час, на цю проблему можна подивитись і з іншого боку. Насправді, сьогодні труднощі з доступом до інформації щодо експорту озброєнь пов'язані, насамперед, з неструктурованістю системи військово-технічного співробітництва.

Дійсно, в Україні було створено суто президентську вертикаль реалізації ВТС з іноземними державами, що в умовах здійснення конституційної реформи і переходу до парламентської форми правління веде до розбалансування і неефективності діяльності системи (можна згадати випадок з суперечкою стосовно "Укрспецекспорту" між Президентом та Кабміном).

Новостворена Міжвідомча комісія з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю (замість Комітету з ВТС та ЕК) є робочим органом РНБО і все ж більше дорадчим, а не організуючим органом. ДК "Укрспецекспорт", в першу чергу, є державним посередником, який пе-

реймається питаннями маркетингу української оборонної продукції за кордоном, а не управлінням процесів в сфері ВТС. Цим також пояснюється і вкрай обмежений витік інформації з "Укрспецекспорту" - природним є бажання комерційної структури зберегти в таємниці тонкощі тієї чи іншої бізнесової справи. Державна служба експортного контролю здійснює свої вузько спеціальні завдання з контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання.

Таке положення веде до ситуації, коли в країні не має єдиної відповідальної та організуючої структури, яка взяла б на себе весь комплекс питань управління та координації діяльності України в сфері ВТС. А це, відповідно, ускладнює процес демократичного контролю - у тому числі, парламентського. Виходом з цього глухого кута може бути прийняття спеціального Закону про ВТС, яким було б встановлено, по перше, чіткі правила й повноваження всіх суб'єктів ВТС, а по-друге, створено спеціальний орган виконавчої влади, який би ніс повну відповідальність за організацію та реалізацію ВТС. На мою думку, саме це може припинити розбалансованість та невідповідальність в цій сфері.

Якраз за таких умов питання доступу громадськості, у тому числі, через ЗМІ, стане реально можливим, оскільки досяжним стане суб'єкт ВТС і всі дії в цій сфері. У тому числі - адекватне реагування на інформаційні компанії проти України (на кшталт останніх звинувачень України в "нелегальних" поставках зброї Грузії, звинувачень України в поставках крилатих ракет та "Кольчуг" Ірану). ■

Михайло Самусь,

*Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння
(Матеріал з круглого столу: "Роль громадськості в питаннях нерозповсюдження та експортного контролю в Україні", 12 грудня 2006 року)*

Європейський Кодекс поведінки в експортному контролі

Роль громадськості в посиленні експортного контролю важлива не тільки для України, але й усіх наших країн, зокрема в питаннях подальшого вдосконалення Кодексу поведінки з експортного контролю. Що є важливим? Я хотів би коротко прокоментувати специфічну роль громадянського суспільства в Європейському Союзі та відповідно Кодекс поведінки.

Кодекс поведінки Європейського Союзу щодо експорту озброєнь був прийнятий 5 червня 1998 року (документ Ради 8675/2/98). Важливим знаряддям громадського контролю є те, що Кодекс поведінки є цілком відкритим для громадськості. Він доступний для громадськості на сайті Ради Європи - <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/08675r2en8.pdf>. На мою думку, вільний доступ до Кодексу поведінки є вагомим інструментом громадського контролю саме тому, що рішення уряду щодо експорту озброєнь

визначаються критеріями, встановленими та передбаченими Кодексом. Це означає, що кожен учасник громадянського суспільства, не тільки неурядові організації, а й інші соціальні групи мають можливість перевіряти, чи відповідають рішення уряду щодо експорту озброєнь критеріям, установленим Кодексом поведінки.

Які наріжні камені Кодексу поведінки? Перш за все, Кодекс поведінки передбачає критерії, які повинні братися до уваги при вирішенні питань експорту озброєнь. Це 8 критеріїв Кодексу поведінки, які є спільними для усі країн-членів Європейського Співтовариства, обов'язковими для виконання, а також і для встановлення певного інформаційного обміну. Кодекс поведінки є одним із важливих елементів гармонізації системи експортного контролю усіх країн-членів ЄС. Тому важливим аспектом Кодексу поведінки є його значне сприяння розробці загального списку воєнних товарів для усіх країн-членів ЄС. Це означає, що ЄС вирішило створити загальний список воєнних товарів, тобто список тих товарів, які вважаються спеціально виготовленими для воєнних цілей і стосовно цих товарів Кодекс поведінки має обов'язкову силу.

Ще одним важливим елементом для громадськості є те, що Рада Європи на-

Кодекс поведінки стосується безпосередньо як експорту озброєнь, так і товарів, що контролюються міжнародними експортними режимами. Правила експортного контролю в ЄС є обов'язковими для виконання усіма країнами членами. Які є інструменти та засоби взаємодії між громадськістю та урядовими органами? Ми маємо три основних засоби. Один з них інформаційний. Другий це прозорість і третій засоби співпраці.

дає щорічні звіти, а також усі країни-члени зобов'язані оприлюднювати національні звіти щодо експорту озброєнь, і з часів прийняття Кодексу поведінки такі звіти публікувались вже 8 разів. Рада Європи та країни-члени працюють над подальшою гармонізацією національних звітів країн-членів та більш вчасним наданням цих звітів. Як я вже згадував, Кодекс поведінки стає правомірним на усій території ЄС. Це означає, що він накладає політичні зобов'язання на країни-члени, але дуже важливо і те, що декілька країн, які не є членами Співтовариства, також прийняли Кодекс поведінки. У теперішній час цими країнами є Боснія і Герцеговина, Болгарія, Канада, Хорватія, колишня Республіка Югославія, Ісландія, Норвегія та Румунія. Стосовно Румунії та Болгарії - вони приєднуються до ЄС 1-го січня 2007 року. Тобто принципи Кодексу поведінки відкриті також і для країн, які не є членами ЄС. Рада Європи та

країни, що головують в ЄС співпрацюють з метою зробити ці принципи прозорими для країн і для цього країни-члени ЄС та Рада разом з Президентством розпочали проекти допомоги третім країнам з метою прийняття ними принципів Кодексу поведінки.

Кодекс поведінки стосується безпосередньо як експорту озброєнь, так і товарів, що контролюються міжнародними експортними режимами. Правила експортного контролю в ЄС є обов'язковими для виконання усіма країнами-членами.

Які є інструменти та засоби взаємодії між громадськістю та урядовими органами? Ми маємо три основних засоби. Один з них - інформаційний. Другий це прозорість і третій - засоби співпраці.

Стосовно інформації, як вже згадувалось, Кодекс поведінки і щорічні звіти країн-членів та Ради Європи є відкритими для громадськості. Також Керівництво користувача, створене для практичного розуміння деяких критеріїв. Воно

Інформація	Прозорість	Співпраця
<ul style="list-style-type: none"> • видання <p>- Кодексу Поведінки - щорічних звітів - довідника</p> <p>(Наприклад, в Німеччині національні звіти щодо експорту озброєнь широко обговорюються парламентарями та засобами масової інформації)</p> <ul style="list-style-type: none"> • обмін інформацією щодо відмов та консультації 	<ul style="list-style-type: none"> • щорічні звіти країн-членів та Ради <p>- статистика - товари - країни призначення - країни експортери</p> <ul style="list-style-type: none"> • довідник ключових положень Кодексу Поведінки • спільний список товарів військового призначення • подальша гармонізація 	<ul style="list-style-type: none"> • між країнами-членами <p>- спільні інтереси - експортний контроль звичайного озброєння</p> <ul style="list-style-type: none"> • з третіми країнами • програми допомоги <p>- база даних - листування - семінари</p> <ul style="list-style-type: none"> • неурядові організації • промисловість

також опубліковано і на даний час, наскільки мені відомо, три критерії прийняті в Керівництві користувача.

Хоча щорічні звіти здаються на перший погляд дуже формальними, але насправді це не є формальність. Можу зазначити зі свого досвіду, що ми в Німеччині складаємо щорічні звіти щодо експорту озброєнь, і вони широко обговорюються нашими парламентарями та особливо засобами масової інформації. Останній звіт було складено у серпні 2006 року за 2005 рік. Я

Це означає, що кожен учасник громадянського суспільства, не тільки неурядові організації, а й інші соціальні групи мають можливість перевіряти, чи відповідають рішення уряду щодо експорту озброєнь критеріям, установленим Кодексом поведінки.

спостерігав їх обговорення в засобах масової інформації: було не тільки схвальні відгуки в бік підтримки щорічних звітів Німеччини, але також і критика щодо порушення термінів публікації звіту а також неточної інформації. Тому ми не повинні недооцінювати щорічні звіти для громадської думки. Останній елемент інформаційних засобів - встановлення інформаційного та консультаційного процесу. Тобто Кодекс поведінки вимагає від усіх країн-членів ділитися інформацією щодо заборонених експортних передач, встановлюючи таким чином правило, яке полягає в тому, що кожного разу, коли країна-член хоче надати ліцензію на експорт озброєнь, які були заборонені іншою країною-членом, вона повинна вступити в консультаційний процес. Як представник органу експортного контролю Німеччини, мушу сказати, що такий консультаційний процес спрацьовує дуже добре.

Другий засіб це прозорість: це щорічні звіти країн-членів та Ради Європи. Вони містять багато конкретної

інформації, яка є дуже цінною для визначення того, чи відповідають рішення уряду стосовно експортного контролю умовам Кодексу поведінки. Щорічні звіти містять статистичну інформацію, особливо щодо кількості заборонених експортних передач, кількості наданих ліцензій, вказуючи яких саме товарів це стосується та, що є дуже важливим, країни призначення. Одним важливим елементом щорічних звітів Ради є список країн, щодо яких було прийнято рішення встановити ембарго на експорт озброєнь. Керівництво користувача, яке більше призначене для експортних служб, також є певним елементом контролю рішень з боку громадськості. Спільний список товарів військового призначення, на мою думку, відіграє велику роль в питаннях прозорості. Рада та усі країни-члени разом з промисловістю та неурядовими організаціями працюють над подальшою гармонізацією виконання Кодексу.

І, нарешті, останній засіб впливу - співпраця, співробітництво обумовлене прийняттям Кодексу поведінки, роботою над ним країн-членів, беручи до уваги думку громадськості, особливо неурядових організацій та промисловості. Стосовно ролі неурядових організацій та промисловості доречно підкреслити, що завдяки прийнятому Керівництву користувача враховується вплив зауважень громадськості на процес прийняття рішень урядом, і саме позитивний вплив неурядових організацій. ■

Вернер Кнапп,
старший офіцер

з експортного контролю,
Німецьке Федеральне Бюро
з економіки та експортного
контролю (BAFA)

(Матеріал з круглого столу: "Роль громадськості в питаннях нерозповсюдження та експортного контролю в Україні", 12 грудня 2006 року)

Підсумки діяльності Державної служби експортного контролю України за 2006 рік

В рамках завдань, що були визначені Програмою діяльності Державної служби експортного контролю України на 2006 рік, здійснювалася низка заходів, пов'язаних із забезпеченням державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, забезпеченням (в межах компетенції Держекспортконтролю) національних інтересів України, дотриманням міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки, а також обмеженням передач звичайних видів озброєння.

Протягом 2006 р. Держекспортконтролем отримано від суб'єктів підприємницької діяльності та іноземних суб'єктів господарської й іншої діяльності всього 4863 заяви щодо реєстрації як суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів, отримання документів про державні гарантії, дозволів (висновків) на право здійснення міжнародних передач товарів, з них стосовно здійснення експорту/імпорту - 2566/509 заяв, проведення переговорів, пов'язаних з укладенням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) щодо постачання товарів - 439 заяв, транзиту товарів територією України - 290 заяв.

За цей же період матеріали отриманих Держекспортконтролем України окремих заяв було оформлено 80 робочими протоколами Держекспортконтролю, а також розглянуто на 31 засіданні Міжвідомчої ради з питань експортного контролю та 10 засіданнях Комітету з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю при Президентові України. За підсумками розгляду, згідно з прийнятими рішеннями, Держекспортконтролем було надано заявникам 3921

дозвільний документ, з них 2663 дозволи, в т.ч. на право здійснення:

експорту - 2328 дозволів, в т.ч. 2206 - разових, при цьому 55,2 % їх кількості припадало на товари військового призначення;

імпорту - 335 дозволів, в т.ч. 308 - разових, при цьому 48,2 % їх кількості припадало на товари подвійного використання.

Надано 258 висновків на право здійснення транзиту контрольованих товарів територією України.

Протягом 2006 року Держекспортконтролем було надано разові дозволи на право здійснення експорту до 90 держав світу (у 2005 році - до 86 держав). Таким чином, географія очікуваного експорту за разовими дозволами (кількість потенційних держав-імпортерів вітчизняних контрольованих товарів) збільшилася на 4,4 % порівняно з 2005 роком.

Важливим завданням Держекспортконтролю на зовнішньоекономічному напрямі було сприяння високотехнологічному і наукоємкому експорту з України, опанування нових ринків збуту продукції вітчизняного літакобудуван-

ня, космічної галузі, енергетичного машинобудування, ВПК тощо.

В рамках цієї роботи одним з основних завдань Держекспортконтролю було сприяння здійсненню діяльності, пов'язаної з міжнародними передачами товарів, яка відповідає національним інтересам, передусім завдяки створенню нових і збереженню існуючих робочих місць у галузі високих технологій. З метою подальшого створення сприятливих умов здійснення підприємствами України такої зовнішньо-

За цей же період матеріали отриманих Держекспортконтролем України окремих заяв було оформлено 80 робочими протоколами Держекспортконтролю, а також розглянуто на 31 засіданні Міжвідомчої ради з питань експортного контролю та 10 засіданнях Комітету з політики військово-технічного співробітництва та експортного контролю при Президентіві України. За підсумками розгляду, згідно з прийнятими рішеннями, Держекспортконтролем було надано заявникам 3921 дозвільний документ.

економічної діяльності Держекспортконтролем із залученням провідних експортерів та громадських організацій розроблено проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання".

У вересні 2006 року за поданням Держекспортконтролю Кабінетом Міністрів України прийнято відповідну постанову про продовження терміну дії повноважень на експорт/імпорт товарів військового призначення низці провідних українських експортерів, серед яких як дочірні підприємства Державної компанії "Укрспецекспорт", так і такі потужні підприємства промисловості як ВАТ "Мотор Січ" (м. Запоріжжя);

Холдингова компанія "Артем" (м. Київ); Державне підприємство "Завод імені В.О.Малишева" (м. Харків); Авіаційний науково-технічний комплекс імені О.К.Антонова (м. Київ); Українська авіаційна транспортна компанія (м. Київ); Південний машинобудівний завод (м. Дніпропетровськ) та Науково-виробничий комплекс газотурбобудування "Зоря" - "Машпроект" (м. Миколаїв).

Це рішення Уряду безумовно сприяло як сучасному так і майбутньому розширенню експорту продукції високотехнологічних галузей промисловості та підприємств оборонно-промислового комплексу.

З метою створення сприятливіших умов для реалізації вітчизняного експортного потенціалу Держекспортконтроль продовжував здійснювати заходи по впровадженню на підприємствах-експортерах систем внутрішньofірмового експортного контролю, які є передумовою подальшого встановлення для таких підприємств режиму так званих "ліцензійних винятків" - можливості отримання генеральних та відкритих дозвільних документів на здійснення міжнародних передач товарів. Протягом 2006 року проведено атестацію систем внутрішньofірмового експортного контролю 5 підприємств України, здійснено перевірку функціонування створених систем внутрішньofірмового експортного контролю 16 підприємств України та 49 підприємств пройшли державну переатестацію зазначених систем.

З метою відстоювання національних інтересів та оперативного реагування на пропозиції держав-учасниць міжнародних режимів експортного контролю протягом 2006 року представниками Держекспортконтролю України взято активну участь у 7 заходах, що проводились у цей час в рамках міжнародних режимів експортного контролю, членом яких є Україна - у засіданнях робочих груп та Пленарних засіданнях Режиму контролю за ракетними техно-

логіями, Групи ядерних постачальників, Вассенаарської домовленості та Австралійської групи. До участі у цих заходах залучались найкращі фахівці провідних українських підприємств - виробників та експортерів, таких як ВАТ "Мотор Січ", ДКБ "Південне", ДК "Укрспецекспорт" та інших.

Проведені Держекспортконтролем у зазначений період заходи були спрямовані на подальший розвиток двостороннього та багатостороннього співробітництва з органами та організаціями експортного контролю інших країн. Так, продовжувалась робота в рамках Угоди між Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України та Міністерством оборони США щодо надання Україні допомоги, пов'язаної з встановленням системи експортного контролю з метою запобігання розповсюдженню зброї масового знищення з України.

22 серпня 2006 року та 13 грудня 2006 року у м. Києві відбулась спільна зустріч представників Європейського Союзу (фахівців Федерального бюро економіки та експортного контролю Німеччини (BAFA), представників органів експортного контролю Угорщини, Польщі, Естонії та Швеції) з представниками Держекспортконтролю України, на якій обговорювались питання надання допомоги Україні з боку ЄС в рамках Пілотного проекту ЄС 2005 року з метою подальшого розвитку та удосконалення системи експортного контролю.

Прозорість діяльності усіх органів виконавчої влади є одним з найважливіших елементів демократичного суспільства. У 2006 році засобом масової інформації Держекспортконтролем вперше була надана інформація про обсяги міжнародних передач озброєнь, здійснених Україною у 2004 та 2005 роках. Держекспортконтроль не є засновником або співзасновником будь-якого державного друкованого засобу масової інформації, тому ма-

теріали, що стосуються подій в галузі експортного контролю, розташовує на своєму веб-сайті у розділі "Новини", а також у дайджесті "Укрінформ: новини ВПК, авіації і космонавтики", журналах "Безпека та нерозповсюдження" та "Вісник експортного контролю".

З метою вжиття додаткових заходів щодо поліпшення організації роботи із зверненнями громадян забезпечено регулярний особистий прийом громадян та запроваджено проведення тематич-

Держекспортконтроль продовжував здійснювати заходи по впровадженню на підприємствах-експортерах систем внутрішньофірмового експортного контролю, які є передумовою подальшого встановлення для таких підприємств режиму так званих "ліцензійних винятків" - можливості отримання генеральних та відкритих дозвільних документів на здійснення міжнародних передач товарів. Протягом 2006 року проведено атестацію систем внутрішньофірмового експортного контролю 5 підприємств України, здійснено перевірку функціонування створених систем внутрішньофірмового експортного контролю 16 підприємств України та 49 підприємств пройшли державну переатестацію зазначених систем.

них ("гарячих") телефонних ліній згідно з відповідним графіком. При Держекспортконтролі створено Громадську Раду, громадську приймальню та інформаційний центр з питань експортного контролю. В рамках програми інформування громадськості на веб-сайті Держекспортконтролю України запроваджено рубрику "Відповіді на запитання" для відвідувачів сайту. Запитання, що отримуються з цієї рубрики, оперативно опрацьовуються та аналізуються фахівцями Держекспортконтролю з метою надання обґрунтованих відповідей.

Не менш важливим елементом прозорості є роз'яснення широкій громадськості питань, пов'язаних з діяльністю Держекспортконтролю. З цією метою протягом 2006 року разом з іншими організаціями Держекспортконтроль забезпечив проведення восьми навчальних семінарів та міжнародних конференцій із залученням представників провідних промислових підприємств України різних регіонів та представників засобів масової інформації.

Дієвим механізмом вивчення громадської думки з деяких питань функціону-

У вересні 2006 року за поданням Держекспортконтролю Кабінетом Міністрів України прийнято відповідну постанову про продовження терміну дії повноважень на експорт/імпорт товарів військового призначення низці провідних українських експортерів, серед яких як дочірні підприємства Державної компанії "Укрспецекспорт", так і такі потужні підприємства промисловості як ВАТ "Мотор Січ" (м. Запоріжжя); Холдингова компанія "Артем" (м. Київ); Державне підприємство "Завод імені В.О.Малишева" (м. Харків); Авіаційний науково-технічний комплекс імені О.К.Антонова (м. Київ); Українська авіаційна транспортна компанія (м. Київ); Південний машинобудівний завод (м. Дніпропетровськ) та Науково-виробничий комплекс газотурбобудування "Зоря" - "Машпроект" (м. Миколаїв).

вання державної системи експортного контролю України стало анкетування фахівців під час проведення семінарів та конференцій. Протягом 2006 року отримано понад 230 анкет з пропозиціями, що стосуються напрямів вдосконалення діючої системи експортного контролю, серед інших це: врахування інтересів вітчизняних виробників під час гармонізації нормативно-правової бази в галузі експортного контролю з міжнародним законодавством в цій галузі; підвищення прозорості системи; скорочення строків міжвідомчих узгоджень та підвищення їх ефективності; організація

допомоги підприємствам під час створення систем внутрішньофірмового експортного контролю тощо. Одночасно було висловлено низку пропозицій щодо вдосконалення діючої нормативно-правової бази в галузі експортного контролю. На цей час пропозиції опрацьовуються та плануються конкретні шляхи їх впровадження.

30 червня, 29 вересня та 26 грудня 2006 року були проведені спільні засідання Колегії Держекспортконтролю України та Громадської ради з питань координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю щодо формування та реалізації державної політики в галузі експортного контролю. На засіданнях відбулося обговорення пропозицій членів Громадської ради стосовно розроблених Держекспортконтролем України проектів нормативно-правових документів в галузі експортного контролю, а також підсумків роботи Держекспортконтролю України за 2006 р. та основні завдання на 2007 рік.

Завдання, які стояли перед Держекспортконтролем у 2006 році, в основному, виконані. Завдяки заходам, здійсненим Держекспортконтролем в межах його компетенції не було допущено жодного порушення міжнародних зобов'язань України у сфері експортного контролю та нерозповсюдження зброї масового знищення і засобів її доставки.

Створена на цей час нормативно-правова база у галузі державного експортного контролю дозволяє ефективно регулювати діяльність, пов'язану з державним контролем за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, з метою забезпечення захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки, обмеження передач звичайних видів озброєння, а також здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях.

Запитуйте - відповідаємо

Чи планується в найближчий час встановити більш жорстку відповідальність порушників порядку міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання?

Держекспортконтролем України розроблено проект Закону України "Про внесення змін до статті 212-4 Кодексу про адміністративні правопорушення". проектом Закону України передбачається внесення змін до статті 212-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення шляхом доповнення цієї статті підпунктом 4, в якому визначається відповідальність за порушення в галузі державного експортного контролю, які не завдали шкоди національним інтересам України (політичним, економічним, військовим) та не призвели до порушень міжнародних зобов'язань України. На сьогоднішній день серед встановлених правопорушень, щодо яких діє адміністративна відповідальність, відсутня адміністративна відповідальність за діяльність, пов'язану з міжнародними передачами товарів без отримання дозвільного документа або документа про гарантії, що є одним із правопорушень в галузі державного експортного контролю. За таке правопорушення встановлюється один із суворіших рівнів відповідаль-

ності. В той же час, у разі не нанесення шкоди національним інтересам України (політичним, економічним, військовим), що встановлюється за результатами аналізу висновків центральних органів виконавчої влади, рівень відповідальності та рівень правозастосування повинен бути адекватним рівню скоєного правопорушення. У зв'язку із чим проектом Закону передбачається встановлення адміністративної відповідальності за таке правопорушення.

Також Держекспортконтролем України було розроблено проект Закону України з метою внесення змін до статті 25 Закону України від 20.02.2003 № 549-IV. Проектом Закону передбачається внесення змін до статті 25 Закону України "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання", в якій визначено відповідальність суб'єкта здійснення міжнародних передач товарів - юридичних осіб за порушення вимог законодавства в галузі експортного контролю.

Розроблений проект Закону України передбачає:

- адекватність заходів правозастосування конкретним правопорушенням;
- встановлення "суворих" штрафних санкцій лише у разі визначення шкоди національним інтересам чи

порушення визначених законодавством міжнародних зобов'язань України (у разі визнання нанесення шкоди національним інтересам держави і порушення зобов'язань штраф становить 150% вартості товарів, а у разі не нанесення шкоди - 50% вартості товарів);

- стимулювання самостійного виявлення суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів правопорушень (у разі самостійного виявлення суб'єктом правопорушення, не нанесення шкоди національним інтересам держави та не порушення визначених законодавством міжнародних зобов'язань України штраф встановлюється на рівні 25% вартості товарів).

Крім того, проект Закону передбачає об'єктивність і обґрунтованість накладання штрафів, рішення щодо винесення яких повинно ґрунтуватися на висновках центральних органів виконавчої влади, з обов'язковим залученням Міністерства закордонних справ України, Міністерства економіки України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Служби зовнішньої розвідки України.

Чи здійснюються конкретні кроки у напрямку спрощення механізму продовження терміну повноважень спецекспортерам?

Держекспортконтролем України розроблено проект постанови КМУ з метою внесення змін до постанови КМУ від 08.06.1998 № 838. Держекспортконтролем України на виконання вимог Закону України від 20.02.2003 № 549-IV "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання" розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Положення про порядок надання суб'єктам

зовнішньоекономічної діяльності повноважень на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю". Шляхом прийняття запропонованого проекту передбачається повернення до норми автоматичного продовження терміну дії повноважень суб'єктам здійснення міжнародних передач товарів на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю, а також лібералізації умов роботи підприємств-виробників на міжнародному ринку товарів і послуг військового призначення.

У конкретному плані передбачається внести наступні зміни до Положення про порядок надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності повноважень на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю.

1. У пункті 4:

абзац другий після слів "іноземних держав" доповнити словами "та Збройні Сили та інші військові формування України";

абзац четвертий викласти в редакції:

"імпорт та тимчасове ввезення, вивезення запасних частин і технологій для ремонту (продовження термінів експлуатації) чи модернізації виробів військового призначення підприємствами (установами, організаціями), які є розробниками або виробниками таких товарів, а також імпорт запасних частин та технологій для виробництва товарів військового призначення підприємствами (установами, організаціями), які є виробниками таких товарів";

абзац сьомий викласти в редакції: "експорту навчального і допоміжного спеціалізованого обладнання та приладдя, запасних частин і технологій до виробів військового призначення, раніше поставлених підприємствами (установами, організаціями) України іноземному споживачу, а також послуг, пов'язаних із здійсненням авторського, технічного (гарантійного) нагляду, з їх технічним обслуговуванням, ремонтом (продовженням терміну експлуатації), випробуваннями тощо, у разі коли вони здійснюються суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності, який був розробником, виробником або поставачальником цих виробів".

2. У назві розділу другого слова "та продовження терміну дії" виключити.

3. У пункті 6:

в абзаці першому слова в дужках "продовження терміну дії" виключити;

в абзаці третьому слова "або продовження терміну дії їх повноважень" виключити;

в абзаці четвертому слова в дужках "у разі подання заяви на продовження терміну дії повноважень довідки надаються за кожний рік дії повноважень"; в кінці пункту Примітку виключити.

4. В абзаці першому пункту 7 та у пункті 8 слова в дужках "продовження терміну дії" виключити.

5. У пункті 9:

в абзаці першому слова в дужках "продовження терміну дії" виключити;

в абзаці другому слова "чи продовження терміну їх дії" виключити.

6. В абзаці першому пункту 10 слова в дужках "продовження терміну дії" виключити.

7. В абзацах першому та другому пункту 11 слова в дужках "продовження терміну дії" виключити.

8. У пункті 12:

в абзацах першому та четвертому слова в дужках "продовження терміну дії" виключити;

в абзаці другому слова в дужках "продовжено термін дії" виключити.

9. У пункті 13:

абзац другий викласти в редакції:

"Надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності повноважень на право здійснення експорту продукції власного виробництва та імпорту продукції для власного виробництва у рамках виконання міжнародних договорів про військово-технічне співробітництво, виробничу або науково-технічну кооперацію в галузі військово-технічного співробітництва, а також у рамках державного оборонного замовлення здійснюється за умови наявності у суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності реєстрації в Держекспортконтролі як суб'єкта здійснення міжнародних передач товарів та атестованої системи внутрішньofірмового експортного контролю, створеної суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів, шляхом підготовки та подання Кабінетові Міністрів України міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади, відповідальним за виконання конкретного міжнародного договору чи державного оборонного замовлення, проекту відповідної постанови, до якого додаються переліки категорій товарів і список суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності - виконавців робіт у рамках цього міжнародного договору чи державного оборонного замовлення, узгодженого в установленому порядку з Мінекономіки, Міноборони, Держекспортконтролем, МЗС, СБУ, Службою зовнішньої розвідки, Комітетом з політи-

ки військово-технічного співробітництва та експортного контролю при Президентіві України, та прийняття Кабінетом Міністрів України відповідного рішення";

доповнити новим абзацом такого змісту:

"Для підтвердження наявності у зазначених у цьому пункті суб'єктів реєстрації в Держекспортконтролі як суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів та атестованої системи внутрішньофірмового експортного контролю, створеної суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів, такі суб'єкти надають до міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, відповідального за виконання конкретного міжнародного договору чи державного оборонного замовлення, завірені в установленому порядку копії посвідчення про реєстрацію в Держекспортконтролі як суб'єкта здійснення міжнародних передач товарів та свідоцтва про державну атестацію системи внутрішньофірмового експортного контролю, створеної суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів".

10. Пункт 14 викласти в редакції:

"14. Термін дії повноважень, крім випадків, передбачених пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 1996 р. № 1247 "Питання Дер-

жавної компанії з експорту та імпорту продукції і послуг військового та спеціального призначення" та пунктом 13 цього Положення, визначається Кабінетом Міністрів України на період до трьох років. Дія цих повноважень кожного разу автоматично подовжується на визначений термін у разі, якщо Держекспортконтроль чи інші центральні органи виконавчої влади не подадуть до Кабінету Міністрів України клопотання про припинення таких повноважень після закінчення терміну їх дії.

Термін дії повноважень у випадках, передбачених пунктом 13 цього Положення, визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України або на період виконання державного оборонного замовлення".

11. Пункт 16 доповнити абзацами такого змісту:

"скасування реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності України як суб'єкта здійснення міжнародних передач товарів;

"скасування рішення про державну атестацію системи внутрішньофірмового експортного контролю, створеної суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів".